

R-R.M. XII./BASF-szalaggevasonos-dobozban/

Knézy Judit

1./

A kádorkuti faragó elbeszélése, élettörténete.

/a felvétel változó sebességű, valószínűleg régi Grundig-felvétel /

Kadarkuti faragás

- 1./ Patkót vasal egy kovács, alatta pedig kerekeket rajzoltam rá tetováltam. Küllőkkel és zöld keréklappal a zölddel a zöld reménységet jelöltem. Azzal, hogy az ember kivan a tévedésnek téve, hogy naponta többször is étvedhez az ember. Tehát ezt faragtam rá, emlékként. Egyet pedig faragtam egy dió fába, egy nő fejet faragtam rá. Karikát is készítettem és ezen is van vadász is, pásztor is, ez a faragásnak kisebb figurái, aztán virágokat, puskát pipitért, őszirózsa stb. tölgyfa levelek ilyenekkel díszítettem ki és egy griff-fejet ráfaragtam azon módján. Amikor gond az, hogy a juhászságot fébe hagyom, mert a juhokat őriztem 1928-ba faragtam alá diófából egy jelet. Ezt megtartom örök memléknek. Kiviragoztam úgy végig és ráfaragtam egy juhászt nyájával együtt, kutájával, aztán meg egy vadász kutya üldögel; és lesi az erdőbe kukkerral az őzeket. A zőzek legelnek. Aztán meg virágot sorban kifaragtam rája. Ezt megtartom örök emlékül. 1929-ben Kadarkuton csináltam három botot, ilyen gombos botot ezt valaki megrendelte. De négyet adott ki az a fa, egyet aztán mondom megfaragok a fiamnak is azt a negyediket, hátha majd nem fargok többet, aztán legyen egy botya. Kivan az végig tetoválva az a fa, fele faragott, fele tetovált. És választóvízzel van kiégetve. Ezt is a fiamnak emlékül faragtam. Aztán nem faragtam bizony csak 37-ben. Most mióta nem tudok dolgozni most folytatom mindezeket szépen, megfaragtam itt van egy kazetta. Azt is azért faragtam, hogy beletenni ilyen varróeszközt, gyűrűket órát, stb. Most meg legutóján faragok egy agancstartó, hát kérem szépen ugye tölgyfa levél van körül övezve és két gerenda formát faragtam rája, és azon is mindegyiken van egy tulipán. Abbó pedig faragtam egy őzet, a virágok között áll az őz, s ilyedten tekint, mikor meglátta a vadászt, mikor meglátta a vadat, hogy agyonlőtte. Oda tekintett és ilyedten áll és így kerül szegény a puskacsó elejibe. A virágok között áll egy kis őzike. Őzök, persze virágos volt neki az élet, mert az erdő betyára volt és főnomán legélészhett, amerre tetszett neki, virágos volt az élete mindenhol. Tehát most is a virágok között ilyedten föltekintett mikor a vadászt meglátta. És megijedt szegény és agyon is lőtték. Így került most szegény agganca erre a fára. Ugy keztem fargni gyerekkoromba, hogy ilyen többféle dolgokat faragtam és aztán egy testvérem vót a 12-ik évben, azt mondta, hogy már ő is kapál a nyáron. Hát kerestem is, ott vót is egy vásott kapa és abban csináltam egy nyelet, de mint aféle gyerek hát díszítéseket faragtam rá. Ugy, hogy mikor megkésztettem, vót két nagylány is annál a háznál és úgy megtecdet a díszítés nekik, hogy ők is monták, hogy csinálják nekik ilyen kapanyelet, mint ez. Aztán mindegyik ígért s adott is 25 krajcárt egy kapanyélért, így kétszer 25 krajcárt kerestem. Azután többfélét is farigcsáltam, virág lajtorját, meghát birka bilitákat, hiszen mint afféle gyerek örömmel is faragtam. Mert a bilitákat arra használták, hogy amikor megellett a birka, rákötötték a nyakára, a fiára és az anyára, de kettő egyforma volt. Hát aztán vótak ilyen többféle tárgyak fűrész, ásó, kapa, vella. Mindenféle ilyen dolgokat, de kettő volt mindegyikből ilyen egyforma.

Ez mutatta meg, erről tudták meg, hogy melyik az anya és a fia. Aztán későbbelőjött a szurkolás s akkor már csak éjjel használták ezeket a bilettákat a birka meg a bárány nyakára. Mer aztán nappal beszurkolták, beszámozták így aztán számot viseltek. Aztán folytatták azután is azt a bilettákat, s a juhászoknál vót is ez a bileta mindig. Éjjel azért csak hasznáta a juhász, mer sok nem szerette a fiát s azér is köllött bileta, mert nem akarta elfogadni a fiát. Akkor mégis csak tuták, hogy mellik az anya és a fia. Azér hasznáták bilétának: rovásnak is mondták. Ilyen egyforma tárgyat faragtunk, s egy madzaggal az anyag nyakára volt kötve és a fija nyakára. Így lett asztán biztos, hogy melyik az anya és a fija. Hát kérem szépen asztán ugye faracsakálok. Eccer vót egy fiatal embernek egy nagyon jó szavu csengője s én igen szerettem volna hogy odagya, de csak cifra botért. Csináltam neki egyet igaz, vótak benne diszitések, de nem teccet neki, s aszonta, hogy ilyenér nem aggya oda. Hát izgutam ám én, mert a csengőt igen szerettem vóna, mert ilyen pásztoroknak egy nagy izé vót a csngő, nagy kedvem vót a csengőért. Hát asztán eszembe jutott egy rokonunk, sógorunk Homokszentgyörgyön mink pedig Szlavóniába laktunk, Horvát országban. Együtt látogatóba s ott vót két-három napig nálunk, s akkor ott felejtette aabotyát, azt pedig az öreg Kapoli csináta és eszembe jutott, hogy ott van annak a botya még nem vitték e, na aztán fogtam, kivitem velem a juhok mellé, és aztán így kettő cipetem mindig magammal, mert az mindig nézni akartam, és hogy ugy faragjak. Meg is fargtam a botot ugy mikor megkészült mintha csak egykéz csináta vóna, annyira össze vót, egy formára faragva. Hát azután aztán faragtam. Több botot is meg más dolgokat is, azonban a botnak valót azután már ugy szerezttem meg. Sok munka van egy cifra bottal. Csak ugy érdemes a munkát rápazarolni, ha jó kapmpója van. Mer hasáb fábú kifürészét bot az hamar látörök. A fának a gyökere, ami odavást kinyó a föld tetjén. A gyökér a kapmpója az erős, az nem török le, erre érdemes aztán faragni. Így szoktam a botnakvalókat megszerezni. Aztán ebből csinátam a cifrabotokat. Sok munka van egy cifra bottal. Aztán csinátam gombos botokat is, hát annak nem kellett, hogy gyökér legyen. Ezt lehetett ölfadarabból is csináni. Aztán csinátam kendő tartókat, sótartókat, ami gyütt pásztoroknál: tükörfa, tükrök és így asztán ilyenekkel foglalkoztam, meg nagy kedvem is vót hozzá. Abba sz időbe annyira kedvelték az ilyen faragást, többet leköllött utasítani, mint amit megfaragtam. Teccőt a faragás. Az asszonyok nagyon szerették a dísz kendőtartót, faragtam rá többféle díszeket pl mikor megkezdttem ismét a faragást, - régen te vótak a faluban csikósok - Hát asztán egy kendő tartót így faragtam meg, hogy a közepibe ül a paripán a csikóslegény, a szij-ostor a kezébe, tarisznya a nyakába, ül a szép papipán és a lány, akivel megszokott beszélgetni arru, hogy majd feleségül veszi; hát megígérte, hogy majd megírja levélbe, hogy elmegy hozzá feleségül, de így ő előbb a szüleivel megbeszéli. Hát asztán most rajt van a lány, szöme előtttartya a kezét, les a galamb után, s odaviszi a csikós legényhez a levelet. A csikóslegény előtt van egy csokor virág: egy szivből eredt három virág. Ez jelzi az anya és apa, a közepén, a nyiló virág pedig, hogy csikós legény, maga áll, és a szivükbe eret az a virág, ez a csikós legény, mert a szivükből szeret. A lánynak amilyen virágja van, muskátlis stb. ezekkel az ő szarát, ezeknek a virág-szálával körül kötötte az egész családot.

Mutati, hogy az ő szeretetével öleli át a családot szeretettel ragaszkodik a legény és elmegy hozzá feleségül. Most is fargtam egy kendőtartót. A közepibe van egy nagy tölgyfa, ez a zerdőnek a jellege. És a fatetőn van egy kánya, a hangos kánya ott szok költeni. Alatta a birkák jól legelnek, a juhász pedig fujja vigan a tárogatóját. A csacsi viszi a málhát akuthó, ott szokták levenni a kutná a málhát. Nyerit a számár és el van tátva a szája, kint van a nyelve. Nyerit, hogy a gazdája vegye észre, hogy vegye le a málhát. Szeretne a porban egy kicsit megfürödni, meg hempergőzni, mert ez a számárnak a fürdése. Hát ugye ezt én szépen azért megfaraktam, mögörökítettem, régen voltak vándor juhászok, most má nincsen. Ha nem volt legelője vótak jó helyek és ment amerre tudott menni az országba, hogy bérel ki legelőt de amég nem volt legelő az utakon megéltek a birkái. Ahun falut ért ott meghát és ha vót valami poggyásza azért vót a csacsija. Vitte a bográcsot amibe főznek, holmit, ruhát. Mikor vágott le birkát a birakbört ráteritette, azér vót neki a csacsi. Régön mikor 8 éves gyerök vótam, a kertünk ahun vót ott Horvátországban, az vizes hely vót és én is a kertbe vótam édesanyámmal és hallottam, hogy a kerbe a béka nagyon sir. Én nem tudtam, hogy mi sir annyira. Kérem az édesanyámtó mi sir annyira? Béka sir aszongya. Biztos megfogta a kigyó. Hát asztán aszongya nézd mög aszongya. Hát én oda lementem a viz szélihöz, hát tölleg a kigyó megfogta a békát ott: a lábai már szájába vót s a béka sirt, kiátam angámnak igazán lábait már szájába vette a kigyó. Aszongya az édesanyám fogd egy botot, majd elereszti akkor. Hát asztán ütöttem én a kigyót, hogy el is eresztette a békát, így megszabadult. Így asztán ennek az emlékére később azér is farktam ilyen kigyós botot legtöbbször, ha kerül városra, a városi gyerök talán nem látta, hogy a kigyó hogy szopja be a békát, tehát így az is megláthatik mer ez valóság. Most legutóbb pedig ismét fargtam egy kigyós békát fehér fábu. Ki van a kigyó is tetováva, úgy mint a kigyó valóságban, kigyó formája legyen. És a vadkany az ott az erdő mélyén ilyen berkes heleken, vizenyős, sáros - és a kigyó is olyan helön szok tanágní legtöbbit- és ott a vadkany alatt vót a béka és elfokta a békének a lábát a kigyó úgy mint én éppen gyerök koromba láttam. Én megfaraktam tehát jelzésű arxa. A vadkany is oda huzódik a zerdő mélébe, a gödrökbe, és a vizenyős helre, meg a béka is ott tartózkodik, a kigyó is. Ezért faraktam meg. Kérem szépen ilyen szines fákat szeretek mondjuk cseresnye, diófa, meggyfa, kajszifa, meg szilva fa, ezöket szeretöm, azonban ilyen tetoválásra iharfa mer az fehér a juhar, aztán megkecskerágító. Ezeket szerötöm tetoválásra, mert ez fehérfa. Hát kérem csinátam agácfából ilyen juhász kapót, de bütyköset, végig körü gombos vót a zeső gombsorok között végig vót egy kigyó. A kigyó fölött áll, mintha tárgyat fogna a tárgyon át egy juhász, alatta vót két birka és a kutya. És a birka meg a kutya néztek a kigyóra, hogy fogja azt a tárgyat s fétek is tőle. Pesten a muzeumba beadta az az illető, nevemet nem vágtam bele, nem szoktam a nevemet bele vágni. És od vót kiállításon birkákkal és ő maga monta, hogy beadta, de nem tudom az én nevemre-e vagy az ő nevére-e. Azokat a bütyköket úgy faragom körül sűrűen, azok mind olyan bolygókból áll ki, högyes gombokbu áll ki. Végig az a hosszubot telle. Sok munka ám nagyon. Hát asztán nagyon ritkán szoktam faragni. Egy illető eccer azt monta nekem, hogy nagyon szeretne egy fa fokost. /Bezerédi - fokost/. Hát én aztán gondukodtam ere, mert nem csinátam fábu fokost még. Eszembe jutott, hogy hallottam, hogy Bezerédirü valamit és hogy ő milyen fiatalos ember vót, nagyvitéz. Kérem szépen aztán eszembe jutott ez.

Hát akkor faragtam egy fokost fábu, A nyelire faragtam egy nő alakot, ez a Bezerédi felesége. A B zerédi egy nagy vitéz vót, ez egy kuruc ezredes vót és 72 párbajom vót, mind a 72 párbajt ő nyerte meg. A legutólsó párbaján mikor vót egy tábornokkal, aki egy óriási ember vót. Bezerédi viszont nem vót nagyember de izmos magyar ember vót; akkor azt elis fogatta a kihívást. Mikor aztán először összeütöttek, Bezerédi markolatnál letörtött. Na mos kérem szépen mit csinájjon e rántottg a lovát, s mégegyet kajét a lóval, addig a fokost levette a nyerökgápáról s amikor a kezébe a fokossal összeérték, egybül leütötte az ellenfelét aztán ugy járt szegény, hogy a felesége beszét egy labanc tábornokkal. Ez az osztrákoknál vót. És aszt mota, hogy menyen átu, szökjön át a labancokhoz és akkor mingyárt tábornoki rangot kap. Hát a felesége annyira rábeszéte - örült a rangnak -, meg a nagyobb pénznek - hogy az ezredes át is akart menni, de egy hadnagy efogta. Asztán rabláncokra verték s börtönre kerüt és mikor kísérték ki a hajduk a piactérre, mikor a Rákóczi ablaka alatt kísérték, ott megát, megrázta a láncokat és így beszét nagy hangon: ezek azok a kezek, amelyek 72 ellenséges tábornokot küdtek a másvilágra, most pedig a rabláncot zörgeti. Kikísérték a piarcra, ott oztán lefejezték. Hⁿromszáz hajdu belemártotta lándzsáját véribé elismerve, hogy nagy vitéz vót, kár vót érte de hát szökni akart, mint árulónak vették és így lefejezték. És aztán a feleségét így faragtam rá. A boto ilyen rovatokra csinyálom. Elötte való rovatba át van a keze nyujtva és fog a kezébe egy öröm virágot, de a másik virág meg a rovatból visszagyün abba a rovatba ahol a nő áll. És ezekön tövisfa és beborítottta a tövis a feleségét, jelképezve arra, hogy szökni akart a férje ő pedig örülni akart a sok pénznek és áldozata lett annak és bánat és gyász lett a sorsa vége.

/B. oldal fele azonos az A. oldal lényegével, majd így folytatja az adatközlő/:

Szerettem a földbe is dolgozni. Meg is találtam a földnek a meinőségét hogy hogyan lehet jobban termelni, hisz én a falu szeme előtt most is itt vagyok s a község vezetősége előttvótam, hogy jó terméseim vótak. Jó gazdákotam, pedig azelőtt nem foktam az ekeszarvát soha. Hát asztán folytattam ezt a földművességet. Most miután nem tutam dolgozni, mert a bal mellem kétszer körösztü vót löve srapner fürkuglival és hát sok bajom vót miatta, sokat kinlódtam. Hát aztán nagyon nehezemre esett a munka, de később aztán nem tudtam dolgozni, mögöregetem, akkor ekeztem faragni hát most is faragok. Kendő tartót, botot. Hát eccer szembe jutott, hogy vótak ezek a vándor juhászok, volt saját birgájuk és szoktak kivenni bérbe legelőt. Azoknál vót divat a csacsi s ment a falkával.

/A továbbiakban ugyanazt mondja el lényegileg az adatközlő, amit faragásainak motivumaival kapcsolatban az A. oldalon már mondott/.